

ДРІШЛЮК А. І.,
кандидат юридичних наук, доцент, суддя
(Апеляційний суд Одеської області)

УДК 347.1+340.13

ДО ПРОБЛЕМИ ДОПОМІЖНИХ (ФОРМАЛЬНО НЕ ЗАКРІПЛЕНИХ) ДЖЕРЕЛ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню правил соціалістичного гуртожитку як одного з варіантів регуляторного впливу на цивільні відносини неправовими засобами, оскільки цей аспект має принципове значення для побудови системи джерел цивільного права України. Під час дослідження виявлено суттєвий вплив ідеологічної складової на формування таких правил. Визначено авторське бачення щодо співвідношення правових норм та правил, які виражаються в суспільстві для врегулювання цивільних відносин.

Ключові слова: джерела права, норми моралі, закон, норми соціалістичного гуртожитку, моральні засади суспільства.

Статья посвящена исследованию правил социалистического общежития как одного из примеров регуляторного влияния на гражданские отношения неправовыми средствами, поскольку этот аспект имеет принципиальное значение для построения системы источников гражданского права Украины. Во время исследования выявлено существенное влияние идеологической составляющей на формирование таких правил. Обоснована авторская позиция относительно соотношения правовых норм и правил, вырабатываемых в обществе для регулирования гражданских отношений.

Ключевые слова: источники права, нормы морали, закон, нормы социалистического общежития, моральные основы общества.

The article is devoted the researching for the rules of socialistic dormitory as one of examples of regulator influence on civil relations by not legal facilities, as an aspect has a fundamental value it for the construction of the system of sources of civil law. During research substantial influence of ideological constituent is deduced on forming of such rules. It offers authorial position in relation to correlation of legal norms and rules, civil relations produced in society for a settlement.

Key words: sources of right, norm of moral, law, norms of socialistic dormitory, moral bases of society.

Вступ. Цивільне законодавство в силу специфіки відносин, які ним врегульовані, не спроможне охопити все їх різноманіття. Його ядро – Цивільний кодекс України, що передбачає регулювання цивільних суспільних відносин цілою низкою соціальних засобів. Звичайно, провідне місце серед них посідають правові засоби: акти цивільного законодавства, договір та правовий звичай. Але виключно цими засобами все коло соціальних регуляторів цивільних відносин не вичерпується, оскільки їх регулювання здійснюється також і деякими неправовими засобами. Це, зокрема, правила суспільної моралі, або, як визначається в ЦК України, – моральні засади суспільства [14, с. 209-217]. Слід зауважити, що практично кожне законодавство містить певні юридичні конструкції, склад яких побудовано за допомогою додаткових оціночних критеріїв, таких як «порушення моральності», «моральні засади суспільства», «порушення публічного порядку», «суперечність інтересам суспільства і держави» тощо [8].

Мораль суспільна або моральне право, як і «законне право», є правилами поведінки загальної дії. Але моральні норми неписані, а тому не становлять єдиної системи [16]. Розширюючи межі індивідуальної свободи особистості та одночасно намагаючись врегулювати законом процес реалізації прав та свобод, ми втратили відчуття стабільності, очікуваності дій від іншого суб'єкта суспільних відносин, постійно продовжуємо «врегулювати» суспільні відносини. Разом з тим, в історії нашої країни вже мав місце період, коли моральні правила поведінки були важливим регулятором цивільних відносин та вчиняли суттєвий вплив на поведінку їх суб'єктів. І викреслювати цей період з історії громадянського суспільства не потрібно. За часів СРСР були сформульовані правила соціалістичного співжиття, дослідження яких може мати не тільки теоретичне, але і практичне значення, оскільки їх ефективність в окремих випадках була значно вище в порівнянні з сучасним позитивним законодавством. Врахування здобутків минулого є одним з найважливіших елементів оновлення сучасної системи джерел цивільного права України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження природи та місця правил соціалістичного гуртожитку, їх співвідношення з іншими соціальними регуляторами, які існували в радянському суспільстві.

Результати дослідження. Проблеми визначення моральності та її ролі в регулюванні суспільних відносин, впливу на право були предметом дослідження радянських науковців Ю.А. Агешина [2, с. 86], О.А. Лукашевої [11, с. 84], О.Г. Дробицького [7, с. 54], Є.М. Пенькова [13]. Крім того, значна увага при-

ділялась неправим регуляторам поведінки членів соціалістичного суспільства [15, с. 120-122], зокрема правилами соціалістичного співжиття.

За визначенням, котре міститься в Великій радянській енциклопедії [4], у СРСР соціальні норми, які регулюють поведінку членів соціалістичного суспільства, спрямовані на створення громадського порядку, організованості і дисципліни. У широкому сенсі правила соціалістичного гуртожитку охоплюють усі соціальні норми соціалістичного суспільства: норми права, моралі, громадських організацій, звичаї. У вузькому сенсі до правил соціалістичного гуртожитку відноситься та група норм, яка пов'язана з регулюванням суспільно-побутових відносин, котрі включають як певні норми моралі, так і правила ввічливості, пристойності, які регулюють поведінку людей в громадських місцях, в сім'ї, побуті.

У цивілістичній доктрині питання про регулятивне значення неправих норм жваво обговорювалось. О.О. Красавчіков зазначав, що подібно до інших соціальних норм, ці правила і принципи (моралі – А.Д.) є регулятором громадських відносин. Особливість цих правил і принципів полягає в тому, що вони не спираються у своїй реалізації на можливість державного примусу. Їх сила – це сила переконання, самодисципліни, авторитет громадської думки. Такі правила не є джерелами цивільного права, зазначає О.О. Красавчіков. Проте, розглядаючи ту чи іншу цивільну справу, обговорюючи характер використання особою прав, які їй належать, як і виконання обов'язків, що покладені на неї, суд відповідно до ст. 5 Основ цивільного законодавства СРСР, ст. 5 Цивільного кодексу УРСР виходить з того, що громадяни і організації повинні не лише дотримуватися вимог закону, але і поважати правила соціалістичного гуртожитку, моральні принципи суспільства, яке буде комунізм. Громадянські права не охороняються законом (а отже, не можуть бути об'єктом судового або іншого державного захисту), коли вони здійснюються в протиріччі з призначенням цих прав в соціалістичному суспільстві в період будівництва комунізму [20, с. 47-48].

Водночас наявні інші погляди на сутність правил соціалістичного гуртожитку. Зазначалось, що багато із звичаїв, котрі склалися в соціалістичному суспільстві, при їх величезному значенні для встановлення правильних взаємовідносин у колективі, не мають юридичного значення і не забезпечені державним примусом. До них слід віднести багато звичаїв, підґрунтям яких є нове відношення до праці, змагання в роботі, товариської взаємодопомоги, в сімейному побуті, у взаємовідносинах радянських громадян на виробництві, в навчанні, в громадських місцях, при спільному святкуванні тощо. Зазначені неписані норми у сукупності утворюють правила соціалістичного гуртожитку (підручник теорії держави і права 1949 р. [22, с. 389]). У підручнику теорії держави і права (1955 р.) вказується, що під правилами соціалістичного гуртожитку розуміються усі ті правила, які відповідно до передової ідеології, яка була встановлена в соціалістичному суспільстві, регулюють взаємовідносини членів цього суспільства. Переважна частина правил соціалістичного гуртожитку включена в право, тобто виражена і закріплена в нормах права... Велика частина має неюридичний характер [23, с. 328]. В останньому визначенні звертає на себе увагу значення ідеологічного впливу на формування правил поведінки в суспільстві, їх подальше закріплення на рівні норми права.

В контексті розгляду питання про норми моралі та певні правила поведінки, які встановлені у суспільстві, слід звернутися до визначення поняття «правил соціалістичного гуртожитку», яке було використано радянським законодавцем при проведенні кодифікаційних робіт.

Свого часу М.М. Агарков пропонував включити до майбутнього нового Цивільного кодексу спеціальні відсилання до правил соціалістичного гуртожитку [1]. Як зазначає Д.М. Генкін, правила соціалістичного гуртожитку, засновані на соціалістичній моралі, є критерієм для оцінки поведінки людей при застосуванні правових норм. У цьому відношенні правила соціалістичного гуртожитку мають вагомe значення при застосуванні норм радянського цивільного права. Він вказує, що при вирішенні питання про виселення наймача, зважаючи на неможливість сумісного проживання з ним інших мешканців, про форму вини (груба або проста необережність) відповідальної особи, питання про здійснення громадянських прав відповідно до їх соціально-господарського призначення, суд виходить з правил соціалістичного гуртожитку. Виходячи в оцінці поведінки людей з правил соціалістичного гуртожитку, суд вирішує справу на підставі закону [17, с. 87].

Р.О. Халфіна характеризує правила соціалістичного гуртожитку як критерії правомірності поведінки громадян в тому або іншому конкретному випадку. Вона вказувала, що суди застосовують закони та інші норми права, а не правила соціалістичного гуртожитку. Але при оцінці фактів вони користуються правилами соціалістичного гуртожитку, як додатковим оцінним критерієм, наприклад, правила соціалістичного гуртожитку допомагали встановити ознаку кабальності угоди, що укладалася [24, с. 181].

При цьому в радянській літературі дискусійним вважалось питання щодо сутності правил соціалістичного гуртожитку та їх впливу на регулювання відносин у державі. Окремі нормативні акти – Конституція СРСР у ст. 130, а також Закон про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік у ст. 3 містили посилання на правила соціалістичного гуртожитку, що давало підстави прирівняти правила соціалістичного гуртожитку до закону або, принаймні, визнати їх окремим джерелом права, однією з форм соціалістичного правотворення. Стаття 3 Основ законодавства Союзу РСР, союзних і автономних республік, затверджених Законом Верховної Ради СРСР від 25 грудня 1958 р., серед завдань поставлених перед судом, вказує на виховання громадян у дусі поваги до правил соціалістичного гуртожитку [9]. Так, в підручнику цивільного

права для юридичних вузів (1938 р., т. 1, стор. 51) підкреслювалось, що значення правил соціалістичного гуртожитку як джерела права слідує із ст. 130 Конституції СРСР [12, с. 74-75]. В підручнику цивільного права (1944 р., т. 1, стор. 320) правила соціалістичного гуртожитку стосовно питання про протиправність упушення трактуються нарівні із законом, оскільки протиправність упушення може бути заснована не лише на спеціальних приписах закону, але і на принципових положеннях, які містяться в ст. 130 Конституції СРСР [12].

Б.С. Антімонов вказував, що обов'язок дотримання правил соціалістичного гуртожитку має силу норм основного закону, оскільки закріплений у статтях 12 і 130 Конституції СРСР. Крім того, в своєму профільному дослідженні він вказував, що судження про протиправність поведінки потерпілого засноване в радянському цивільному праві не на факті порушення інтересу потерпілого, а на співставленні дій потерпілого з його правовим обов'язком, який витікає із закону і правил соціалістичного гуртожитку [3, с. 118, 121].

Як зазначав В.Г. Вердніков, правила соціалістичного гуртожитку регламентують поведінку людей відповідно до передових моральних принципів, які встановилися в радянському суспільстві. В.Г. Вердніков стверджував, що виходячи з правил соціалістичного гуртожитку, суд визначає, чи допущена особою проста або груба необережність, вирішує питання про виселення наймача або членів його сім'ї, поведінка яких створює неможливість спільного проживання з ними інших осіб в одній квартирі або в одному будинку тощо [18, с. 63-64].

На думку А.М. Белякова, відповідно до ст. 59 Конституції громадяни СРСР зобов'язані дотримуватися Конституції СРСР і радянських законів, поважати правила соціалістичного гуртожитку. У правилах соціалістичного гуртожитку закріплені моральні принципи суспільства, що будує комунізм. Вони також є регулятором громадських стосунків. Проте на відміну від правових приписів, правила соціалістичного гуртожитку не підкріплюються силою державного примусу [19, с. 49-50]. Втілення в життя правил соціалістичного гуртожитку засноване на усвідомленні важливості, корисності їх вимог для суспільства. Правила соціалістичного гуртожитку можуть і не бути включені в правові норми. Але їх значення є вагомим при оцінці поведінки учасників правовідносин. З правил соціалістичного гуртожитку виходить суд і при встановленні відповідності реалізації громадянських прав за їх призначенням в соціалістичному суспільстві (ч. 2 ст. 5 Основ, ч. 2 ст. 5 ЦК) [19, с. 49-50].

А.К. Юрченко зазначав, що зміст багатьох правил соціалістичної моралі і соціалістичного гуртожитку безпосередньо відображається в нормах цивільного права (наприклад, норма, яка зобов'язує своєчасно повертати борг, чи норма, яка зобов'язує продавця попереджати покупця про недоліки речі, що продається, про права на неї третіх осіб). У наведених випадках дотримання встановлених правил забезпечується цивільно-правовими засобами. Але існують норми поведінки людини в суспільстві, які не є правовими, їх дотримання забезпечується силою громадської думки. Водночас правила соціалістичної моралі і соціалістичного гуртожитку мають важливе значення для правильної оцінки фактичних взаємовідносин сторін у цивільному спорі. Таким чином, правила соціалістичної моралі і соціалістичного гуртожитку, не будучи джерелом права при вирішенні цивільних спорів, є критерієм оцінки поведінки особи на підставі чинних правових норм [21, с. 29-30].

Слід зауважити, що в літературі пропонувалось розрізняти правила соціалістичного гуртожитку в широкому і вузькому сенсі. Під правилами соціалістичного гуртожитку в широкому сенсі М.П. Карева розуміє усі норми, що діють в соціалістичному суспільстві і передові погляди, які їх виражають, отже, і норми права. Інакше, в широкому сенсі, з точки зору М.П. Каревої, правила соціалістичного гуртожитку є синонімом соціальних норм взагалі. Таке розуміння правил відповідає терміну: «правила», що рівнозначні «нормам», правила соціалістичного гуртожитку – соціальні норми. Правила соціалістичного гуртожитку у вузькому сенсі, з точки зору М.П. Каревої, – нові звичаї, які складаються на основі соціалістичної моралі [10].

Вказана позиція була піддана критиці з боку І.Б. Новицького, який вважав, що вказівка М.П. Каревої на те, що правила соціалістичного гуртожитку складаються на підставі соціалістичної моралі, не проявляє специфічних особливостей правил: за відсутності в соціалістичному суспільстві протилежності між правом і мораллю можна дійти згоди про їх спорідненість [10]. Сам І.Б. Новицький вважає, що правила соціалістичного гуртожитку є різновидом норм моралі, а не норм права. Це соціальні норми, правила поведінки в суспільстві, але що захищаються, як і усі норми моралі, лише засобами громадської дії [12].

А.К. Юрченко, в межах навчального курсу з цивільного права розглядав три категорії: ділові звичаї, правила соціалістичної моралі і соціалістичного гуртожитку. На його думку, ділові звичаї – це певні правила поведінки, які затвердилися в діяльності організацій або в ділових стосунках між громадянами. Він вказує, що ділові звичаї не слід отожднювати із звичаями; звичай – правило поведінки, яке передається з покоління в покоління, яке стихійно склалося в суспільстві, підтримується і дотримується людьми за допомогою звички, яка укоренилась, традиції. У разі державного санкціонування звичаї стають джерелом права. На сучасному етапі розвитку соціалістичного суспільства цивільне законодавство не передбачає можливості надання звичаям значення джерела права. Ділові звичаї, на відміну від звичаю, – це не вікові традиції, а найбільш доцільні правила, які склалися, в ділових взаємовідносинах, які схильні до змін. А.К. Юрченко

зазначав, що юридичне значення ділових звичаїв полягає в тому, що у низки випадків, за вказівкою закону, вони підлягають врахуванню при вирішенні окремих питань. Згідно до ч. 1 ст. 168 ЦК УРСР зобов'язання повинні виконуватися належним чином і у встановлений термін, відповідно до вимог закону, акту планування, договору, а за відсутності таких вимог – відповідно до вимог, які звичайно пред'являються. Ділові звичаї (вимоги, які звичайно пред'являються) підлягають врахуванню лише у випадках, коли відповідне питання не отримало безпосереднього вирішення ні в законі, ні в договорі [21, с. 30].

Правила соціалістичного гуртожитку в окремих випадках можуть бути закріплені в законі або підзаконних нормативних актах (такі приклади можна знайти серед правил торгівлі та ін.). Але в цих випадках відбувається переродження норм: вони перетворюються на норми права і захищаються заходами державного примусу. Якщо такого «перетворення» не відбувається, якщо правила соціалістичного гуртожитку не поглинаються законом (чи підзаконним нормативним актом), вони не є правовими нормами. Правила соціалістичного гуртожитку можуть бути названі критерієм для оцінки поведінки людей. В деяких випадках необхідність дотримання правил соціалістичного гуртожитку передбачається статутами різних громадських організацій. У цій категорії правил соціалістичного гуртожитку особливо яскраво виступає їх ознака, що за змістом ці соціальні норми є однією з організаційних форм соціалістичного гуртожитку. Оскільки порушення цієї категорії соціальних норм тягне не примусові заходи державної влади, а міри громадської дії, доводиться визнати їх нормами морального порядку [12, с. 81-82].

Інші дослідники також намагались провести межу між правилами соціалістичного гуртожитку і звичаями. Так, С.А. Голунський зазначає, що на ґрунті нових побутових умов, за соціалістичних умов праці в житті складаються різні звичаї і правила соціалістичного гуртожитку; що такі звичаї і правила – велика громадська сила, що закріплює завоювання соціалізму, яка сприяє перевихованню людей і успішному руху вперед, до комунізму. С.І. Вильнянський вказував на таку ознаку відмінності між нормами звичайного права і правилами соціалістичного гуртожитку: правовий звичай може застосовуватися лише у випадках, прямо зазначених в законі, дотримання ж правил соціалістичного гуртожитку є загальним обов'язком, який встановлений Конституцією СРСР [5, с. 67].

Правила соціалістичного гуртожитку не є нормами права і самостійною формою вираження (джерелом) радянського цивільного права. Не можна, наприклад, норму про недійсну угоду, укладену з суперечною законом метою, розповсюдити на угоди, укладені з метою, що є суперечною правилам соціалістичного гуртожитку. Проте неправильно було б стверджувати, що правила соціалістичного гуртожитку не мають будь-якого відношення до радянського цивільного права [12, с. 80].

С.І. Вильнянський визначає значення правил соціалістичного гуртожитку для цивільного права таким чином: правила соціалістичного гуртожитку служать для радянського суду об'єктивним морально-оцінним критерієм для характеристики поведінки людей [6, с. 22].

І.Б. Новицький зазначав, що правила соціалістичного гуртожитку є однією з категорій соціальних норм. Цю ознаку він вважав безспірною.

Висновки. Наведене дозволяє зробити висновок, що мораль (моральні засади) виступала в якості додаткового регулятора суспільних відносин і в радянські часи. Під впливом пануючої ідеологічної доктрини вона отримала оформлення у вигляді правил соціалістичного гуртожитку та могла як безпосередньо регулювати суспільні відносини та/або виступала додатковим критерієм для оцінки юридично значимих дій, які формально відповідали вимогам закону. При цьому було запроваджено додатковий оціночний критерій, який дозволяв суду здійснити переоцінку вчинених дій або визначити межі здійснення відповідних суб'єктивних прав в рамках цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Агарков М.М. Информационный бюллетень: Январь. Информационный бюллетень ВИЮН. № 1/Отв. ред.: Голяков И.Т. – М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1939. – 33 с.
2. Агешин Ю.А. Политика, право, мораль [Текст]: монография/Юрий Андреевич Агешин. – М.: Юрид. лит., 1982. – 160 с.
3. Антимонов Б.С. Значение вины потерпевшего при гражданском правонарушении [Текст]: монография/Антимонов Б.С. – М.: Госюриздат, 1950. – 275 с.
4. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – [Режим доступа]: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/bse>.
5. Вильнянский С.И. К вопросу об источниках советского права [Текст]: //Проблемы социалистического права. – 1939. – № 4/5. – С. 67.
6. Вильнянский С.И. Обычаи и правила, социалистического общежития [Текст]: //Ученые записки Харьковского юридического института//, вып.№ 5, 1954, с. 22.
7. Дробницкий О.Г. Понятие морали: историко-критический очерк [Текст]: монография/Олег Григорьевич Дробницкий; АН СССР, Ин-т философии. – М.: Наука, 1974. – 386.
8. Жеков В.І. Правочини які порушують публічний порядок за цивільним законодавством України [Текст]: дис. ... канд. юрид. Наук: 12.00.03/Володимир Іванович Жеков. – Одеса, 2005. – 208 с.

9. Об утверждении Основ законодательства о судостроительстве Союза ССР, союзных и автономных республик: Закон СРСР від 25 грудня 1958 р. [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data04/tex16075.htm>.
10. Карева М.П. Право и нравственность в социалистическом обществе [Текст]: монография /Мария Павловна Карева; [Отв. ред.: Федькин Г.И.] – М.: Изд-во АН СССР, 1951. – 184 с.
11. Лукашева Е.А. Право, мораль, личность [Текст]: монография /Елена Андреевна Лукашева; [Отв. ред.: Чхиквадзе В.М.] – М.:Наука, 1986. – 263 с.
12. Новицкий И.Б. Источники советского гражданского права. [Текст]: Монография/Новицкий Иван Борисович – М.: Юр.лит., 1959. – 162 с.
13. Пеньков Е.М. Социальные нормы – регуляторы поведения личности. Некоторые вопросы методологии и теории [Текст]: монография/ Пеньков Евгений Михайлович. – М.: Мысль, 1972. – 198 с.
14. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України [Текст]: дис. ... д-ра юрид. Наук: 12.00.03/Погрібний Сергій Олексійович. – К, 2009. – 412 с.
15. Раджабов С.А., Гимпелевич Р.С., Айзенберг А.М. Правила социалистического общежития, их роль в советском обществе [Текст]: Тр. ВЮЗИ. Т. 12. – М., 1969. – с. 70-214.//Правоведение. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1970, № 4. – С. 120-122.
16. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: [Текст]: підручник/ Зорислава Василівна Ромовська. – Видання друге, доповнене. – К.: Алерта, КНТ; ЦУЛ, 2009. – 594 с.
17. Советское гражданское право. Том I. [Текст]: учебник: в 2 т./Д.М. Генкин, С.Н. Братусь, Л.А. Лунц [и др.]; под. ред. Д.М. Генкина. – Москва; «ГОСЮРИЗДАТ», 1950. – 495 с. С-87.
18. Советское гражданское право. Том I. [Текст]: учебник: в 2 т. /В.Г. Вердников, Ю.С. Червоний, М.И. Брагинский [и др.]; под. ред. В.А. Рясенцева. – 2-е изд. пер. и доп.– Москва; «Юридическая литература», 1975. – 557 с.
19. Советское гражданское право. Том I. [Текст]: учебник: в 2 т. /А.М. Белякова, В.К. Бессмертный, А.Г. Быков [и др.]; Отв. ред. В.П. Грибанов, С.М. Корнеев. – Москва; «Юридическая литература», 1979. – 552 с.
20. Советское гражданское право. Том I. [Текст]: учебник: в 2 т. /О.А. Красавчиков, Л.Г. Кузнецова, В.С. Якушев [и др.]; под. ред. О.А. Красавчиков. – 2-е изд. – Москва; «Высшая школа», 1972. – 448 с.
21. Советское гражданское право. Часть 1. [Текст]: учебник: в 2 ч./К.К. Лебедев, В.А. Мусин, Е.А. Поссе, А.Г. Потюков [и др.]; отв. ред. В.Т. Смирнов, Ю.К. Толстой, А.К. Юрченко. – 2-е изд., испр. и перераб. – Ленинград; Ленинградский университет, 1982. – 413 с.
22. Теория государства и права [Текст]: учебник/Аржанов М.А., Кечежян С.Ф., Маньковский Б.С., Строгович М.С.; [Науч. ред.: Карева М.П.] – М.: Госюриздат, 1949. – 511 с.
23. Теория государства и права [Текст]: Учебное пособие/Карева М.П., Кечежян С.Ф., Федосеев А.С., Федькин Г.И.; [Отв. ред.: Карева М.П., Федькин Г.И.] – М.: Госюриздат, 1955. – 460 с.
24. Халфина Р.О. Значение и сущность договора в советском социалистическом гражданском праве [Текст]: монография/Халфина Р.О.; Отв. ред.: Можейко В.Н. – М.: Изд-во АН СССР, 1954. – 239 с.

ЖИЛА О. В.,

кандидат юридичних наук,
докторант кафедри цивільного права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 347.422

ОСОБЛИВОСТІ РЕГРЕСНОЇ ВИМОГИ, ЩО ВИНΙΚАЄ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВИКОНАННЯМ СОЛІДАРНІХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Статтю присвячено дослідженню особливостей регресної вимоги, що виникає у зв'язку з виконанням солідарних зобов'язань. Встановлено, що особливістю виникнення регресних зобов'язань у цьому випадку є те, що відбувається перетворення зобов'язання: основне солідарне зобов'язання трансформується у регресне часткове зобов'язання. При цьому право регресу співборжника, що виконав солідарне зобов'язання, до інших співборжників існує у частині, що перевищувала його частку зобов'язання.

Ключові слова: регрес, вимога, солідарне зобов'язання, співборжники, виконання.

Статья посвящена исследованию особенностей регрессного требования, возникающего в связи с исполнением солидарных обязательств. Установлено, что особенностью возникновения регрессных обязательств в этом случае является то, что происходит преобразование обязательства: основное солидарное обязательство трансформируется в регрессное долевое обязательство.

